

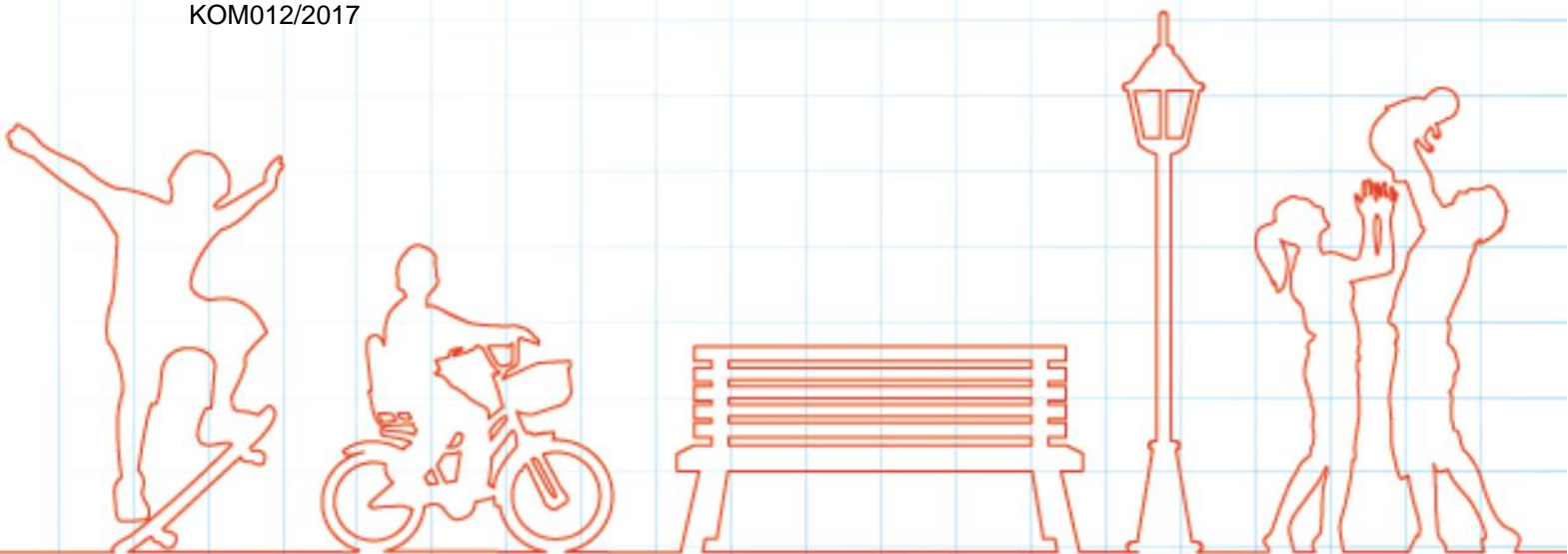
de Kinderombudsman.
wij laten uan je horen

De gemeentelijke inzet voor preventie van kindermishandeling

Stand van zaken oktober 2017

20 november 2017

KOM012/2017

© 2017 de Kinderombudsman / Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft deze studie verricht in opdracht van de Kinderombudsman

**Nederlands
Jeugdinstituut**

de Kinderombudsman.
wij laten van je horen

Auteurs

Erik Jan de Wilde

Klaas Kooijman

José van Boven

Coby van der Kooi

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

Telefoon 030 - 230 63 44

Website www.nji.nl

E-mail info@nji.nl

de Kinderombudsman

Bezuidenhoutseweg 151

2594 AG Den Haag

Telefoon 070 - 3563652

Website www.dekinderombudsman.nl

Email info@dekinderombudsman.nl

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
VOORWOORD	5
1. INLEIDING	6
2. KINDERRECHTENKADER	7
3. HET ONDERZOEK.....	9
3.1 Methode	9
3.2 Benadering en respons.....	9
3.3 Scoring van aanpak: borging, inhoud en bereik van beleidsmaatregelen.....	10
Grafische weergave scores.....	12
3.4 Extra vragen.....	12
3.5 Leeswijzer	12
4. RESULTATEN.....	13
4.1 Doelstellingen preventieve aanpak kindermishandeling.....	13
Alle doelstellingen: opgenomen in beleid.....	35
Alle doelstellingen: borging	35
Totaalscore per bevolkingsgrootte	36
4.2. Extra vragen.....	37
Eigen beoordeling van beleid.....	37
Samenhang eigen beoordeling beleid en totaalscore aanpak.....	37
Samenwerking tussen lokale instanties	38
Betrekken van kinderen of jongeren bij beleidsvorming	39
Cijfers over risicogroepen	40
Specifieke doelgroepen voor beleid	40
Regiovisie	41
5. CONCLUSIES UIT HET ONDERZOEK	42
6. AANBEVELINGEN VAN DE KINDEROMBUDSMAN	45
BIJLAGEN	47
BIJLAGE 1. DE VRAGENLIJST MET TIEN DOELSTELLINGEN	47
BIJLAGE 2: DE ZES EXTRA VRAGEN.....	48

SAMENVATTING

Beleidsmedewerkers van 169 gemeenten deden mee aan dit onderzoek naar de preventieve aanpak van kindermishandeling. Dit deden zij door een vragenlijst in te vullen in de Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk Geweld. Een vergelijkbaar onderzoek heeft in 2014 plaats gevonden. Vergelijking met 2014 laat zien dat er op alle tien gemeten doelstellingen verbetering heeft plaatsgevonden. Gemeenten geven aan dat zij meer beleidsmaatregelen inzetten, deze beter zijn geborgd in beleid en dat zij meer zicht hebben op het bereik van hun inspanningen.

Deze resultaten gaan over de gemeentelijke preventieve aanpak van kindermishandeling. De gegevens zeggen niets over het terugdringen van kindermishandeling. Wel mogen we aannemen dat een betere preventieve aanpak bijdraagt aan het verminderen van kindermishandeling.

De hoogste score (wat betreft borging, ingezette beleidsmaatregelen en bereik van de inzet) wordt gemeten bij doelstelling 7: *Training voor professionals in signaleren en hanteren van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. De laagste score op de gemeentelijke kaart krijgt doelstelling 2: *Voorlichting aan jonge ouders over geweldloos opvoeden*.

Beleidsmedewerkers uit grotere gemeenten rapporteren meer inzet dan kleinere. De scores die berekend werden voor het kwantificeren van de aanpak hangen enigszins samen met de aanpakcores: hoe hoger deze score, hoe hoger ook het rapportcijfer dat men zichzelf geeft. Dat cijfer is nagenoeg onveranderd met de eerdere meting: In 2014 beoordeelden gemeenten hun beleid in het recente verleden, huidig beleid en verwacht beleid in het volgende jaar met respectievelijk een 5,4, een 6,4 en een 7,5. In 2017 zijn dat respectievelijk een 5,5, een 6,6 en 7,5.

Achttien procent van de gemeenten scoort gemiddeld minder dan 25 van de 100 punten over alle doelstellingen. Vijf procent van de gemeenten heeft geen beleid op de preventieve aanpak van kindermishandeling.

Het overgrote deel van de respondenten beoordeelt de samenwerking tussen lokale instanties wat betreft de preventie van kindermishandeling in de afgelopen drie jaar als enigszins (40%) tot sterk (46%) verbeterd.

In totaal zegt 18% van alle gemeenten kinderen en jongeren actief bij de beleidsvorming rond preventie en aanpak van kindermishandeling te betrekken. Dit is een lichte verbetering ten opzichte van 2014, toen 14% van de gemeenten actief jongeren betrok.

Het zicht bij de respondenten op risicogroepen met een verhoogde kans op kindermishandeling is verbeterd. In 2014 was dit bij nog niet de helft van de gemeenten het geval. In 2017 zien we hier veel hogere percentages. Hoewel het zicht op de risicogroepen is verbeterd, zijn veel risicogroepen nog beperkt in zicht.

Waar in 2014 een meerderheid van de deelnemers (65%) aangaf voor geen enkele doelgroep specifiek beleid te hebben ontwikkeld, is dat nu nog slechts 33%. Met name heeft men vaker beleid voor kinderen die te maken hebben met armoede (van 31% in 2014 naar 65% in 2017), en voor kinderen in asielzoekerscentra (van 1% naar 14%).

We zien dat in 2017 61% van de gemeenten bezig is met de ontwikkeling van een regiovisie en nog eens 14% is daar bij betrokken via de centrumgemeente van de regio. Deze percentages zijn ongeveer gelijk aan 2014.

VOORWOORD

Een niet te bevatten groot aantal kinderen in Nederland is slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing, misbruik of getuige van geweld tussen de ouders. Naar schatting 118.000 kinderen. In iedere schoolklas gemiddeld één. Wat zou het mooi zijn als dit aantal drastisch daalt. Dat we over een paar jaar kunnen zeggen dat het zelfs is gehalveerd. Dat we ervoor gezorgd hebben dat steeds meer kinderen een fijne en veilige kindertijd hebben, en zich goed kunnen ontwikkelen. Ik wil het niet bij een droom laten. Laat het realiteit zijn.

Gemeenten zijn al jarenlang verantwoordelijk voor de preventie van kindermishandeling. Een van de sleutels tot succes om kindermishandeling terug te dringen ligt dan ook bij daar. In 2014 deed de Kinderombudsman al eens onderzoek naar de gemeentelijke aanpak van de preventie van kindermishandeling. De hoofdconclusie toen was dat driekwart van de gemeenten weliswaar beleid had ten aanzien van preventie van kindermishandeling, maar dat dit beleid nog onvoldoende resultaten opleverde. Nu, bijna vier jaar later kom ik met een update van dit rapport. Waar staan de gemeenten nu in vergelijking met 2014?

We zien gelukkig een stijgende lijn, steeds meer gemeenten hebben beleid ten aanzien van de preventie van kindermishandeling. Maar er zijn ook zorgen. Er zijn nog steeds gemeenten die vrijwel geen preventiebeleid hebben. Ook zijn de risicogroepen onvoldoende in beeld. Er gebeurt dus meer, maar we weten niet of we de kinderen en ouders die het nodig hebben bereiken.

Met dit rapport wil ik de preventie van kindermishandeling hoog op de agenda krijgen. Niet alleen in Den Haag, maar vooral ook op lokaal niveau. Omdat onze kinderen en jongeren hier recht op hebben.

Ik wil het NJi bedanken voor hun inzet om dit rapport tot stand te brengen. Daarnaast spreek ik mijn dank uit naar alle gemeenten die aan het onderzoek hebben meegewerkt. Ik hoop dat zij door de wijze waarop het onderzoek is gedaan ook geïnspireerd zijn geraakt (nog) meer te doen om kinderen en jongeren te beschermen. Tot slot dank ik de Augeo Jongerentaskforce voor hun ongezouten mening op dit rapport.

Margrite Kalverboer

De Kinderombudsvrouw

1. INLEIDING

Kinderen hebben een veilige opvoedomgeving nodig om gezond op te groeien. Jaarlijks worden in Nederland echter ruim 118.000 kinderen verwaarloosd, mishandeld of misbruikt. Naast snelle signalering en goede hulp voor deze kinderen, is het belangrijk zoveel mogelijk te voorkomen dat kinderen worden mishandeld. Preventieve maatregelen kunnen velerlei vormen aannemen, zoals voorlichting aan alle ouders over positief opvoeden, scholen van professionals zodat zij zorgelijke opvoedingssituaties snel kunnen signaleren, bespreken en zondig melden en gericht bieden van hulp aan ouders en kinderen in kwetsbare omstandigheden. Gemeenten hebben een regierol in het gehele lokale jeugdbeleid, en kunnen daarbinnen preventie een belangrijke plaats geven. Daarbij kunnen zij ook sturen op zaken als samenwerking tussen instanties, deskundigheidsbevordering en implementatie van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

In mei 2014 publiceerde de Kinderombudsman het rapport 'Preventie van kindermishandeling in gemeenten; van papier naar werkelijkheid'. Dit onderzoek¹ betrof de regierol van gemeenten in de preventie van kindermishandeling. Kort samengevat bleek daaruit dat op dat moment driekwart van de gemeenten weliswaar beleid heeft ten aanzien van de preventie van kindermishandeling, maar dat dit beleid nog onvoldoende resultaten oplevert voor ouders en kinderen.

Bijna 4 jaar later willen we opnieuw de balans opmaken door het onderzoek uit 2014 te herhalen. Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) heeft dit onderzoek uitgevoerd, in de maand oktober 2017. Dit is gedaan ten aanzien van dezelfde tien doelstellingen als in 2014. Deze tien doelstellingen behoorden ook tot het gedachtengoed van de RAK-regio's (Regionale Aanpak Kindermishandeling) in de periode 2008-2011 en zijn geïnspireerd op de 55 actiepunten die Hermanns (2008) heeft geformuleerd voor een werkzame aanpak van kindermishandeling. De actiepunten ten aanzien van universele, selectieve en geïndiceerde preventie zijn in 2014 door 29 voorlopergemeenten omgewerkt tot een vragenlijst van tien doelstellingen. Deze gemeenten hebben gezamenlijk bepaald welke doelstellingen, inhoudelijke acties en aspecten van 'gemeentelijke aanpak' er zijn en welke definities daarbij horen. Met inzet van de Rijksoverheid, aangevuld met inzet vanuit de fondsen Augeo, Bernard van Leer Foundation en Stichting Kinderpostzegels Nederland, en het Nji, zijn deze doelstellingen onder de aandacht gebracht van gemeenten. Er zijn regiocoördinatoren ingezet, er is expertise en advies verleend, er is financiële ondersteuning ingezet. Oftewel, de gemeenten zijn bekend of kunnen bekend worden geacht met de doelstellingen.

Dit onderzoek maakt het mogelijk om een beeld te krijgen van wat er de afgelopen vier jaar is veranderd. Herhaling van onderzoek is belangrijk om te blijven volgen hoe gemeenten beleid ten aanzien van preventie van kindermishandeling vormgeven en welke acties zij inzetten.

Wij spreken onze dank uit naar de gemeenten die aan dit onderzoek hebben meegewerkt.

---

¹ De gegevens van dit onderzoek werden verzameld in december 2013 / januari 2014. Bron: De Kinderombudsman (2014): *Preventie van kindermishandeling in gemeenten; van papier naar werkelijkheid*. KOM 004/2014. Den Haag.

2. KINDERRECHTENKADER

De Kinderombudsman controleert of de rechten uit het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) in Nederland worden nageleefd door de overheid, in het onderwijs, de kinderopvang, jeugdzorg en de gezondheidszorg.² De Rijksoverheid is verantwoordelijk voor de naleving van het IVRK.

De artikelen uit het IVRK zijn van toepassing op alle soorten beslissingen en op elk niveau van besluitvorming. Hierbij zijn allereerst de kernartikelen van het IVRK (art. 2, 3, 6, 12 IVRK) van toepassing. De centrale gedachte van het IVRK is dat kinderen en jongeren in staat moeten worden gesteld zich zo goed mogelijk te kunnen ontwikkelen (art. 6 IVRK). Dit impliceert tevens dat het belang van het kind bij elk besluit dat een kind raakt een eerste overweging dient te zijn (art. 3 lid 1 IVRK). Ook is essentieel dat kinderen en jongeren zelf betrokken worden bij het besluit (art. 12 IVRK) en dat alle kinderen en jongeren in dezelfde situatie gelijk behandeld worden (art. 2 IVRK). Wanneer er sprake is van conflicterende belangen dient het belang van het kind in de regel te prevaleren boven andere belangen.

De vier kernartikelen moeten worden in onderlinge samenhang worden toegepast. Daarnaast moeten de andere in het IVRK opgenomen artikelen vanuit de kernartikelen worden gezien. Alle artikelen uit het Kinderrechtenverdrag zijn van toepassing op iedereen onder de 18 jaar. Als het gaat om de bescherming van kinderen tegen kindermishandeling en verwaarlozing, zijn in het bijzonder de kinderrechten uit artikel 3 lid 2, 5, 18, en 19 van belang.

Artikel 5 en artikel 18 bepalen dat ouders de primaire verantwoordelijkheid hebben voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen. De overheid treft passende maatregelen als ouders hierin ondersteuning nodig hebben. De overheid moet wanneer nodig ouders passende bijstand bieden bij de opvoeding en zorgen dat er hiervoor instellingen, diensten en voorzieningen zijn. Voor de overheid geldt bovendien de plicht om het kind te verzekeren van de bescherming en zorg die die nodig zijn voor zijn welzijn, waarbij rekening wordt gehouden met de verantwoordelijkheid van de ouders (artikel 3 lid 2 en artikel 5). Hieruit volgt dat er een aanbod van zorg moet zijn om ouders te ondersteunen. Wanneer ouders niet of niet voldoende in staat blijken hun kind de benodigde zorg te bieden, kan de overheid ingrijpen en er voor zorgen dat het kind de zorg en begeleiding krijgt die het nodig heeft.

Artikel 19 lid 1 alle legt aan Staten een strikte verantwoordelijkheid op om kinderen te beschermen tegen alle vormen van kindermishandeling en verwaarlozing. Hiertoe moeten alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied worden genomen. In lid 2 van dit artikel staat dat de maatregelen die ter bescherming dienen, doeltreffende procedures moet omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben. Ook moeten er procedures zijn voor het voorkomen van, en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling.

Het VN-Kinderrechtencomité geeft in General Comment nr. 13 een toelichting op dit artikel 19 IVRK. Hierin staat dat de preventie van geweld tegen kinderen van groot belang is voor de implementatie van alle andere rechten, die zijn vastgesteld in het IVRK.

---

² *Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, New York 20 november 2011; Trb. 1990,170; goedkeuring van de ratificatie bij wet van 24 november 1994, Stb 1994, 862.*

De 10 doelstellingen voor de preventieve aanpak van kindermishandeling

- 1: Alle vrouwen worden in de zwangerschap op (extreme) risicosituaties voor kindermishandeling gescreend en krijgen indien nodig een effectief preventieprogramma aangeboden.
- 2: Alle jonge ouders ontvangen gerichte voorlichting over de in de wet vastgelegde norm van geweldloos opvoeden, met informatie over de effecten van geweld op kinderen en over opvoedingsstrategieën.
- 3: Alle jonge ouders worden gericht voorgelicht over het (omgaan met) huilgedrag van baby's en over risico's van het Shaken Baby Syndroom.
- 4: Met alle ouders die het Centrum voor Jeugd en Gezin en/of de Jeugdgezondheidszorg bezoeken wordt volgens effectieve screeningslijsten en gespreksprotocollen gecommuniceerd over opvoedzorgen en mogelijke signalen van kindermishandeling.
- 5: Wanneer ouders of kinderen signalen van beginnende of dreigende kindermishandeling afgeven, zijn werkzame opvoedondersteunende programma's met specifieke aandacht voor mishandeling beschikbaar.
- 6: Alle kinderen worden zowel in primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs voorgelicht over verwaarlozing, geweld en (seksueel) misbruik tegen kinderen, binnen en buiten het gezin, en hoe kinderen daarmee het beste kunnen omgaan. Op alle scholen zijn programma's voor kinderen ingevoerd waarin de nadruk ligt op kennisverwerving op dit terrein.
- 7: De leerkrachten, kinderopvangwerkers en artsen en verpleegkundigen waar kinderen veelvuldig contact mee hebben, zijn getraind in het signaleren van kindermishandeling. Een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is ingevoerd op de plaatsen waar kinderen regelmatig komen: onderwijs- en kinderopvanginstellingen, het Centrum voor Jeugd- en Gezin, jeugdgezondheidszorg, huisartsenpraktijken en in wijkteams.
- 8: Alle kinderen die betrokken zijn bij situaties van huiselijk geweld waarbij de politie of Veilig Thuis is betrokken, of die verblijven in een instelling voor vrouwenopvang, krijgen een preventief hulpaanbod. Hiervoor is voldoende capaciteit beschikbaar van preventieve interventies.
- 9: Kinderen die in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang verblijven krijgen passende zorg voor zichzelf: er is specifieke begeleiding voor de kinderen, er wordt met hen gesproken over wat zij hebben meegemaakt, zij ontvangen (psycho-educatie) en indien nodig behandeling.
- 10: Burgers weten dat zij advies kunnen vragen en waar (bij Veilig Thuis en de lokale organisaties) als zij zich zorgen maken over een kind in hun omgeving.

3. HET ONDERZOEK

3.1 Methode

De methode van onderzoek is nagenoeg dezelfde als bij het onderzoek van 2014. Gemeenten is gevraagd om zelf hun aanpak op de tien doelstellingen (zie kader vorige pagina) en zes aanvullende vragen te beoordelen. In 2014 is het onderzoek uitgevoerd door het Verwey Jonker Instituut, die alle (in december 2013) 408 Nederlandse gemeenten een op de tien doelstellingen gebaseerde vragenlijst heeft gestuurd. Aangezien de tien doelstellingen sinds 2014 zijn opgenomen in de Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk geweld (verder: de Monitor), was het in dit onderzoek mogelijk dat gemeenten de informatie over de tien doelstellingen reeds invoerden in het digitale platform van de Monitor³. In beide onderzoeken is dezelfde vragenlijst gebruikt. Om een goede vergelijking met het onderzoek uit 2014 te kunnen maken, zijn de data uit 2014 ingevoerd in de Monitor.

3.2 Benadering en respons

Alle 388 gemeenten zijn op 2 oktober via een email aangeschreven. Vanuit het NJi werden e-mails verstuurd naar de gemeentelijke mailadressen en specifiek naar beleidsmedewerkers die al toegang hadden tot de Monitor (239 gemeenten). De week daarna werden ook de burgemeesters van de gemeenten door de Kinderombudsman geïnformeerd over het onderzoek.

In Tabel 3.1 wordt de respons weergegeven van de deelnemende gemeenten. We zien dat grotere gemeenten vaker en kleine minder vaak deelnamen aan het onderzoek vergeleken met 2014. Desalniettemin kunnen we stellen dat de deelname redelijk representatief is voor Nederlandse gemeenten en VT-regio's.

---

³ De Monitor is in 2013 en 2014 ontwikkeld en wordt onderhouden door het Nederlands Jeugdinstituut in opdracht van de [Bernard van Leer Foundation](#). De uitbreiding van de Monitor naar huiselijk geweld, medio 2016, is in nauwe samenwerking met [Movisie](#) tot stand gekomen.

Tabel 3.1: Deelnemende gemeenten

		2014		2017			
Aantal uitgenodigd		408		388			
Aantal deelgenomen		208		169			
Respons		51%		44%			
		Landelijk		2014		2017	
Deelname per stedelijkheidsklasse (indeling 2017)		N	%	N	%	N	%
1 (< 25.000 inwoners)		171	44%	83	42%	61	36%
2 (25.000 - 50.000 inwoners)		140	36%	76	38%	66	39%
3 (50.000 - 100.000 inwoners)		47	12%	18	9%	21	12%
4 (100.000 - 250.000 inwoners)		26	7%	17	9%	18	11%
5 (> 250.000 inwoners)		4	1%	3	2%	3	2%
Totaal:		388	100	197*	100	169	100

* minder dan oorspronkelijke respons door gemeentelijke herindeling en onvolledige respons

3.3 Scoring van aanpak: borging, inhoud en bereik van beleidsmaatregelen

In de ontwikkeling van de Monitor is in 2014 samen met 29 voorlopergemeenten gezocht naar een manier om de kwaliteit van de aanpak te kwantificeren. Daarin werd bepaald dat een aanpak beter is naarmate de volgende vragen positief beantwoord kunnen worden:

- Doen we de goede dingen?
- Bereiken we degenen die we moeten bereiken?
- Kunnen we borgen dat dit gaat of blijft gebeuren?

We hebben het hier achtereenvolgens over de inhoud, het bereik en de borging van beleid. Deze drie aspecten worden per doelstelling uitgevraagd aan de responderende beleidsmedewerker.

Per doelstelling wordt er in de Monitor automatisch een score berekend op basis van de antwoorden op bijbehorende vragen. In totaal zijn er 100 punten per doelstelling te behalen, waarbij *borging* voor 25% meetelt, *inhoud* voor 50% en *bereik* voor 25%.

Borging

Elke doelstelling begint met de vraag in hoeverre de doelstelling in het gemeentelijke/regionale beleid geborgd is. Indien de doelstelling is opgenomen in gemeentelijk beleid levert dit 15 punten op. Als de doelstelling niet is opgenomen, maar een gemeente heeft wel het voornemen om het beleid te borgen, dan levert dat 5 punten op. Wanneer de doelstelling is vastgelegd worden er 10 punten toegekend. In totaal zijn er per doelstelling maximaal 25 punten te halen voor dit onderdeel.

Inhoud

Het tweede deel van de doelstelling gaat over beleidsmaatregelen. Wanneer een gemeente aangeeft bepaalde beleidsmaatregelen in te zetten met betrekking tot de doelstelling, worden er 5 punten toegekend. Afhankelijk van de doelstelling worden er verschillende beleidsmaatregelen opgenoemd die de gemeente kan aanvinken. In dit onderdeel zijn 45 punten te verdienen, verdeeld over het aantal vragen. Aan het einde van het onderdeel *inhoud* kan de gemeente een nog niet beschreven beleidsmaatregel noemen. In totaal zijn er per doelstelling maximaal 50 punten te halen voor dit onderdeel.

Bereik

Het derde onderdeel gaat over het bereik: Komen de inspanningen ook terecht bij de groep waar deze voor bestemd is? Indien een gemeente zicht heeft op het bereik scoort de gemeente 10 punten. Het bereikte aandeel levert respectievelijk 0 (geen), 5 (minder dan de helft), 10 (meer dan de helft), 15 (iedereen) punten op. In totaal zijn er per doelstelling maximaal 25 punten te halen voor dit onderdeel.

Tot slot wordt er een **totale score** berekend: score borging + score inhoud + score bereik. In totaal zijn er per doelstelling maximaal 100 punten te behalen.

Totale score

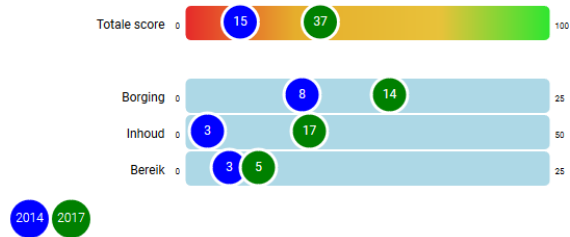
De rekenregels zijn opgesteld om zichtbaar te maken hoe gemeenten hun aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld hebben ingericht. In de Monitor dient het scoringssysteem als handvat om het gesprek aan te gaan en ter verbetering van beleid. Om vergelijking mogelijk te maken met het eerdere onderzoek van de Kinderombudsman zijn ook voor deze gegevens dezelfde rekenregels gebruikt om een score te geven aan het gemeentelijke beleid.

De scores bieden gemeenten de mogelijkheid om te ontdekken waar meer en minder aandacht aan wordt besteed en hoe de vergelijking met andere gemeenten uitvalt. Daarnaast biedt het scoringssysteem ook de mogelijkheid om gemeenten advies en tips op maat te geven. Het scoringssysteem dient daarmee als een handvat om het gesprek aan te gaan en ter verbetering van het beleid. De rekenregels zijn opgesteld op basis van logica, maar staan open voor discussie. In het dashboard kunnen gemeenten naar eigen inzicht de onderdelen *borging*, *inhoud* en *bereik* meenemen of uitzetten bij de vergelijking.

Een score van 100 op een doelstelling houdt in dat de doelstelling opgenomen is in beleidsdocumenten of andere gemeentelijke of regionale stukken, dat er in de aanpak gekozen wordt voor onderbouwde methodieken en dat de doelgroep voor deze methodieken maximaal wordt bereikt. De score 0 betekent simpelweg: de gemeente doet niets aan de specifieke aanpak van deze doelstelling.

Grafische weergave scores

De resultaten op elk van de drie doelstellingen worden in dit rapport weergegeven op de grafische manier waarop in de Monitor gegevens worden teruggegeven aan gemeenten. Ter vergelijking zijn de scores vanuit het eerdere onderzoek op dezelfde manier gescoord en weergegeven in dezelfde grafiek. De blauwe bolletjes geven de scores aan uit 2014 en de groene de huidige scores. De totale score is opgebouwd uit de drie onderdelen borging, inhoud en bereik. Deze onderdelen hebben andere maximale scores (respectievelijk 25, 50 en 25) dan de totaalscore. De balk van de totaalscore is gekleurd overeenkomstig de (willekeurig vastgestelde) normen: rood bij scores onder de 25, groen bij scores boven de 75 en oranje daar tussenin.

De blauwe bolletjes geven de scores aan uit 2014 en de groene de huidige scores. De totale score is opgebouwd uit de drie onderdelen borging, inhoud en bereik. Deze onderdelen hebben andere maximale scores (respectievelijk 25, 50 en 25) dan de totaalscore. De balk van de totaalscore is gekleurd overeenkomstig de (willekeurig vastgestelde) normen: rood bij scores onder de 25, groen bij scores boven de 75 en oranje daar tussenin.

De scores die gemeenten hebben op diverse doelstellingen zijn niet één op één te vertalen naar voldoende of onvoldoende. De manier waarop de cijfers zijn berekend is bedoeld voor onderlinge vergelijking tussen gemeenten en voor vergelijking van doelstellingen binnen gemeenten.

Vervolgens worden per doelstelling de frequentietabellen weergegeven van de vragen die horen bij de bepaling van de inhoud. Op deze vragen zijn meerdere antwoorden per vraag mogelijk, vandaar dat de percentages niet optellen tot 100.

3.4 Extra vragen

Er is een aantal vragen toegevoegd aan de gebruikelijke vragenlijst van de Monitor om een vergelijking met de meting van 2014 mogelijk te maken en om inzicht te krijgen op het betrekken van jeugdigen bij de totstandkoming of uitvoering van het beleid. 133 Gemeenten hebben deze extra vragen beantwoord.

3.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek besproken volgens het hiervoor vermelde scoringsysteem. Ook wordt per doelstelling kort aangegeven waarom deze belangrijk is. De conclusies volgen in hoofdstuk 5 en in hoofdstuk 6 worden de aanbevelingen besproken.

4. RESULTATEN

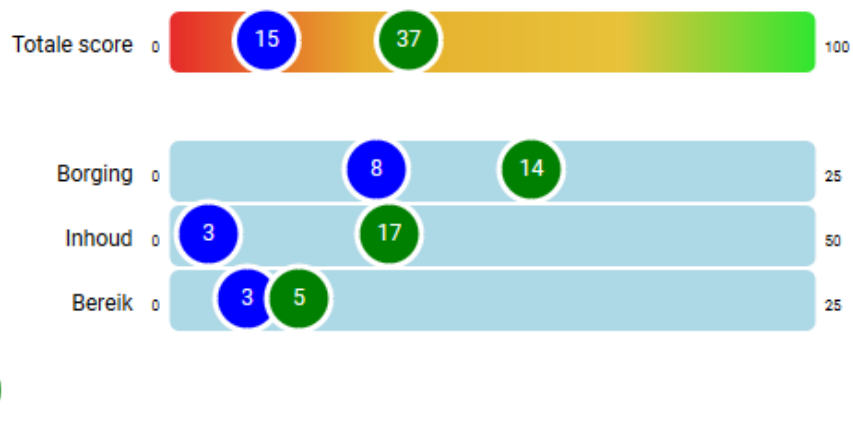
4.1 Doelstellingen preventieve aanpak kindermishandeling

Doelstelling 1:

‘Alle vrouwen worden in de zwangerschap op (extreme) risicosituaties voor kindermishandeling gescreend en krijgen indien nodig een effectief preventieprogramma aangeboden.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk

Door zwangere vrouwen te screenen op hoge risico's voor kindermishandeling, zoals bij alcohol- en drugsverslaving en partnergeweld, kunnen goede preventieprogramma's starten. Dit kan bijdragen aan een afname van kindermishandeling in deze groep.

Figuur 4.1: Totale score doelstelling 1, 2017 versus 2014

Tabel 4.1: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 158, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt door middel van subsidievoorwaarden/ kwaliteitseisen aan instellingen op de volgende zaken:		
(geen onderdeel van beleid)	63	40
Aandachtsfunctionaris huiselijk geweld/ kindermishandeling	54	34
Inzet risicotaxatie-instrumenten	52	33
Richtlijnen en protocollen	38	24
Prestatie-indicatoren	27	17
Directe beschikbaarheid van programma's (geen wachtlijst of wachttijd)	23	15
Scholingstraject screening zwangere vrouwen	10	6
Anders	17	11
Sturing op ketensamenwerking door middel van:		
(geen onderdeel van beleid)	58	37
Samenwerkingsafspraken	82	52
Ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak	57	36
Werken aan de cultuur van samenwerking	37	23
Inrichten van kwaliteitssystemen voor de ketenaanpak	14	9
Anders	4	3
Inkoop (financiering) van specifieke programma's namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	84	53
Voorzorg (preventieprogramma zwangere vrouwen en jonge moeders)	53	34
Baby extra	8	5
Anders	27	17
Eigen actie, namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	94	59
Voorlichtingsbijeenkomsten ouders	38	24
Informatiebijeenkomsten hulpverleners	25	16
Folders naar zwangere vrouwen en jonge moeders	23	15
Campagne	2	1
Voorlichting i.s.m. migrantenorganisaties	2	1
Anders	21	13

Op deze doelstelling is sinds 2014 vooruitgang geboekt op alle drie de onderdelen: borging, inhoud en bereik. Met name op inhoudelijke maatregelen is vooruitgang te zien. Circa een derde van de gemeenten stuurt op de aanwezigheid van een aandachtsfunctionaris, de inzet van risicotaxatie-instrumenten, en de directe beschikbaarheid van programma's, met name het programma VoorZorg en voorlichtingsbijeenkomsten voor (aanstaande) ouders. Ook sturen veel gemeenten op samenwerkingsafspraken (52%) en de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak (36%) bij het in beeld krijgen van (ernstige) risicosituaties in de zwangerschap en het zo nodig aanbieden van een preventieprogramma.

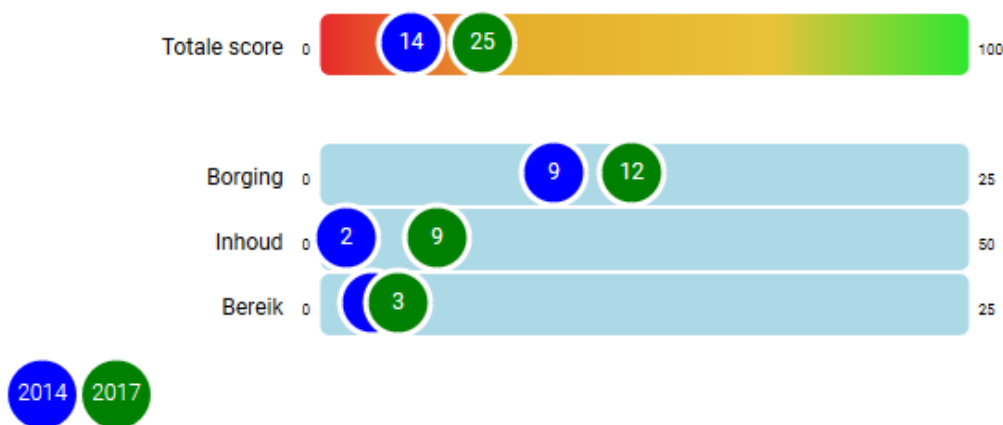
Doelstelling 2:

‘Alle jonge ouders ontvangen gerichte voorlichting over de in de wet vastgelegde norm van geweldloos opvoeden, met informatie over de effecten van geweld op kinderen en over opvoedingsstrategieën.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk

Door jonge ouders voor te lichten over de mogelijkheden om geweldloos op te voeden én over het wettelijke verbod op geweld in de opvoeding, daalt naar verwachting het aantal ouders dat gewelddadige straffen acceptabel vindt en toepast.

Figuur 4.2: Totale score doelstelling 2, 2017 versus 2014

Op deze doelstelling is eveneens vooruitgang geboekt sinds 2014 op alle drie de onderdelen: borging, inhoud en bereik. De totaalscore (25 van de 100 punten) op deze drie onderdelen is echter nog steeds laag. Op het onderdeel inhoudelijke maatregelen is relatief de meeste vooruitgang te zien, doordat specifieke voorlichtingsprojecten zijn ingekocht (bijvoorbeeld moeder-kind cursus) en doordat een kwart van de gemeenten inzet op voorlichting (via folders of bijeenkomsten voor ouders) (zie Tabel 4.2).

Tabel 4.2: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 155, meerdere antwoorden mogelijk)

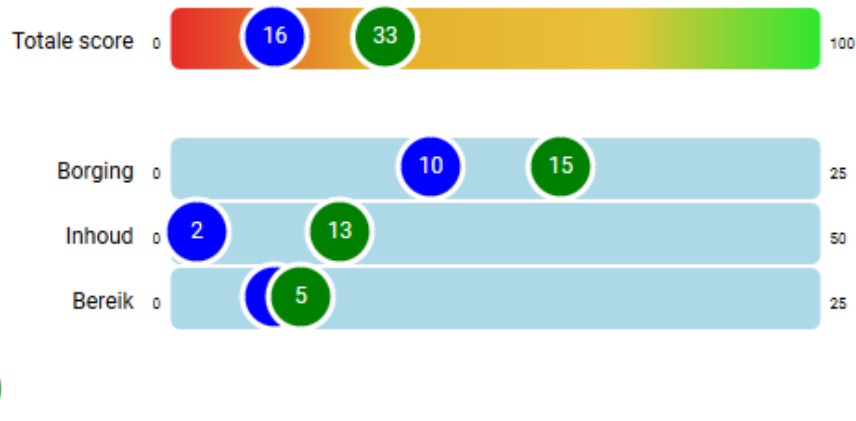
	N	%
Inkoop van specifieke voorlichting projecten, namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	112	72
Moeder-kind cursus	26	17
Vaderschaps- of opvoeddebatten	5	3
Als ik haar was	1	0,4
Anders	21	14
Gemeentelijke campagne, op de volgende wijze:		
(geen onderdeel van beleid)	134	86
Billboards	2	1
Regionale televisie	2	1
Anders	17	11
Gemeentelijke voorlichting door middel van:		
(geen onderdeel van beleid)	81	52
Voorlichtingsbijeenkomsten ouders	41	26
Folder Informatie over VT/Kindermishandeling	38	25
Informatiebijeenkomsten hulpverleners	26	17
Voorlichting specifiek voor specifieke doelgroepen van ouders zoals migrantenouders of ouders met lvb-problematiek	19	12
Folder Opvoeden zonder geweld	8	5
Folder U kunt wat doen	6	4
Folder Geweld raakt kinderen	5	3
Anders	16	10

Doelstelling 3:

‘Alle jonge ouders worden gericht voorgelicht over het (omgaan met) huilgedrag van baby’s en over risico’s van het Shaken Baby Syndroom.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk

Door ouders voor te lichten over het (omgaan met) huilgedrag van baby's en de risico's van het schudden van een baby, is de verwachting dat het aantal baby's dat hierdoor overlijdt of gehandicapt raakt afneemt.

Figuur 4.3: Totale score doelstelling 3, 2017 versus 2014

Tabel 4.3: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 148, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt door middel van subsidievoorwaarden/ kwaliteitseisen aan instellingen op de volgende zaken:		
(geen onderdeel van beleid)	87	59
Deskundigheidsbevordering medewerkers	44	30
Scholingstraject preventie van Shaken Baby Syndroom	15	10
Prestatie-indicatoren	7	5
Anders	16	11

Tabel 4.3: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg
(n = 148, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Inkoop (financiering) van specifieke programma's namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	82	55
Voorzorg (preventieprogramma zwangere vrouwen en jonge moeders)	38	26
Cursus Zwanger, bevallen, een kind	13	9
Baby extra	6	4
Anders	26	18
Eigen actie, namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	90	61
Voorlichtingsbijeenkomsten ouders	31	21
Folders naar zwangere vrouwen	18	12
Informatiebijeenkomsten hulpverleners	17	11
Voorlichting specifiek voor specifieke doelgroepen zoals migranten-ouders of lvb-ouders	10	7
Actief verspreiden TNO folder en CD-rom	6	4
Anders	27	18

Ook op deze doelstelling is vooruitgang geboekt sinds 2014 op alle drie de onderdelen: borging, inhoud en bereik. Evenals bij doelstelling 2 zien we echter dat de totaalscore op deze drie onderdelen (33 van de 100 punten) laag is. Wat betreft de ingevoerde maatregelen zien we dat scholingstrajecten met betrekking tot preventie van Shaken Baby Syndroom of andere vormen van deskundigheids-bevordering van medewerkers zijn ingevoerd. Daarnaast is er specifiek aanbod voor ouders zoals het programma VoorZorg (een kwart van de gemeenten), folders of voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders.

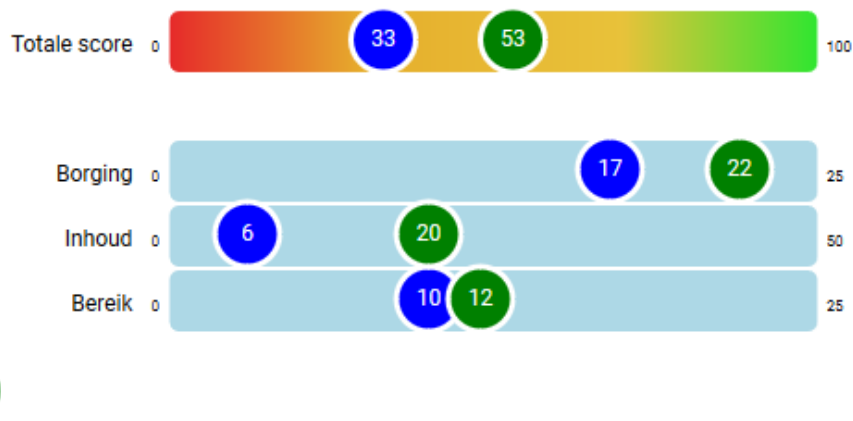
Doelstelling 4:

‘Met alle ouders die het Centrum voor Jeugd en Gezin en/of de Jeugdgezondheidszorg bezoeken wordt volgens effectieve screeningslijsten en gespreksprotocollen gecommuniceerd over opvoedzorgen en mogelijke signalen van kindermishandeling.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk

Goede gespreksprotocollen en screeningslijsten helpen ouder-kindprofessionals om een deskundige en betrouwbare partner te zijn voor deze ouders. Hiermee kunnen ze opvoedproblemen die zich geleidelijk ontwikkelen tot kindermishandeling beter en sneller signaleren.

Figuur 4.4: Totale score doelstelling 4, 2017 versus 2014

Tabel 4.4: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 146, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt door middel van subsidievoorwaarden/ kwaliteitseisen aan instellingen op de volgende zaken:		
(geen onderdeel van beleid)	31	21
Aandachtsfunctionaris huiselijk geweld/ kindermishandeling	88	60
Inzet risicotaxatie-instrumenten (zoals vlaggensysteem, signs of safety)	87	60
Richtlijnen en protocollen	82	56
Deskundigheidsbevordering gesprekstechnieken	68	47
Scholingstraject screening van kindermishandeling	62	42
Directe beschikbaarheid van programma's (geen wachtlijst of wachttijden)	24	16
Prestatie-indicatoren	18	12
Anders	10	7

Tabel 4.4: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg

(n = 146, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Sturing op ketensamenwerking door middel van:		
(geen onderdeel van beleid)	27	18
Samenwerkingsafspraken	111	76
Ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak	87	60
Werken aan de cultuur van samenwerking	73	50
Inrichten van kwaliteitssystemen voor de ketenaanpak	27	18
Anders	3	2
Inkoop (financiering) van specifieke programma's namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	95	65
Samen starten	22	15
Baby extra	7	5
9 minuten praktijkbezoek huisartsen	1	1
Anders	30	21
Eigen actie, namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	92	63
Voorlichting	40	27
Campagne	6	4
Anders	21	14

Ook op deze doelstelling is vooruitgang te zien in vergelijking met 2014. Dit betreft borging, inhoudelijke maatregelen en bereik. Meer dan de helft van de gemeenten stuurt door middel van subsidievoorwaarden/kwaliteitseisen aan instellingen op de inzet van een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling, het gebruik van risicotaxatie-instrumenten of signleringsinstrumenten zoals het Vlaggensysteem of Signs of Safety, en op richtlijnen en protocollen. Daarnaast stuurt driekwart van de gemeenten op samenwerkingsafspraken en werkt meer dan de helft aan een cultuur van samenwerking en het ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak. Ook zet bijna de helft van de gemeenten in op scholing ten aanzien van screening en deskundigheidsbevordering met betrekking tot gesprekstechnieken.

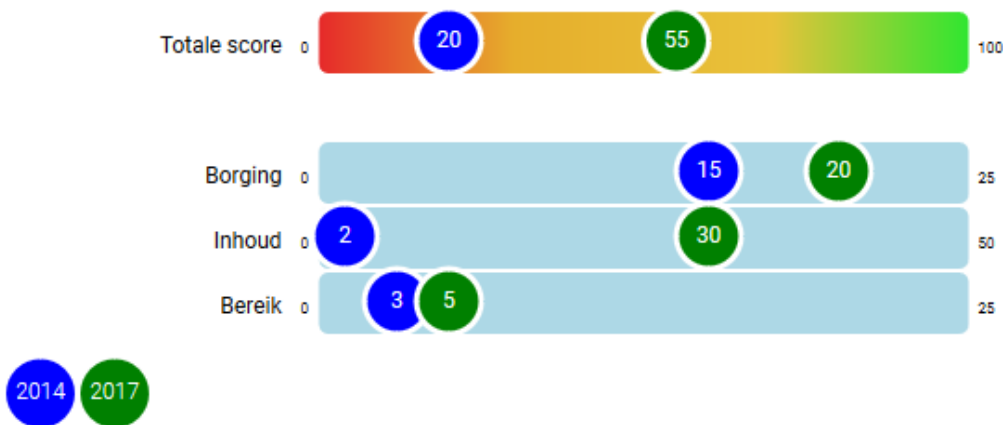
Doelstelling 5:

‘Wanneer ouders of kinderen signalen van beginnende of dreigende kindermishandeling afgeven, zijn werkzame opvoedondersteunende programma’s met specifieke aandacht voor mishandeling beschikbaar.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk?

Als er bij ernstige problemen snel passende opvoedondersteuning met aandacht voor kindermishandeling wordt ingezet, kan dit ouders aanzetten om positievere opvoedmethoden te gebruiken.

Figuur 4.5: Totale score doelstelling 5, 2017 versus 2014

Tabel 4.5: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 142, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt door middel van subsidievoorwaarden/kwaliteitseisen aan instellingen op de volgende zaken:		
(geen onderdeel van beleid)	26	18
Richtlijnen en protocollen (zoals gespreksprotocol, handelingsprotocol)	93	65
Deskundigheidsbevordering	90	63
Aandachtsfunctionaris huiselijk geweld/ kindermishandeling	84	59
Inzet risicotaxatie-instrumenten (zoals vlaggensysteem, signs of safety)	84	59
Directe beschikbaarheid van programma's (geen wachtlijst of wachttijden)	41	29
Prestatie-indicatoren	11	8
Anders	6	4

Tabel 4.5: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg
(n = 142, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Sturing op ketensamenwerking door middel van:		
(geen onderdeel van beleid)	24	17
Samenwerkingsafspraken	106	75
Ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak	90	63
Werken aan de cultuur van samenwerking	61	43
Inrichten van kwaliteitssystemen voor de ketenaanpak	22	15
Anders	5	4
Inkoop (financiering) van specifieke programma's kindermishandeling		
(geen onderdeel van beleid)	34	24
Intensieve Orthopedagogische Gezinsbehandeling (IOG)	66	46
Jeugdhulp Thuis	52	37
Families First	43	30
VoorZorg	38	27
Moeder-Kind cursus	38	27
Orthopedagogische Video Gezinsbehandeling (OVG)	37	26
Bemoeizorg in de jeugdgezondheidszorg	35	25
Voorwaardelijke Interventie in Gezinnen (VIG)	14	10
Als het misgaat bel ik jou (kinderen)	3	2
Als muren kunnen praten (kinderen)	3	2

Tabel 4.5: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg

(n = 142, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Inkoop (financiering) van programma's Opvoedondersteuning (door NJi erkend als veelbelovend):		
(geen onderdeel van beleid)	23	16
Kortdurende Video Home training	76	54
Triple P	70	49
Stevig Ouderschap	61	43
Pedagogisch adviseren	60	42
Ouder-baby interventie	26	18
Parent Child Interaction Therapy	15	11
Parent Management Training Oregon (PMTO)	14	10
KopOpOuders Online	12	8
Video-feedback Intervention to Promote Positive Parenting and Sensitive Discipline (VIPP-SD)	10	7
ReSet	4	3
Anders	27	19
Eigen actie, namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	78	55
Voorlichting over preventief aanbod	53	37
Campagne over preventief aanbod	13	9
Anders	14	10

Ook bij deze doelstelling zien we in 2017 een hogere score door gemeenten dan in 2014. Dit betreft alle drie de onderdelen: borging, (vooral) inhoudelijke maatregelen en bereik. Meer dan de helft van de gemeenten stuurt bij deze doelstelling op deskundigheidsbevordering, de inzet van risicotaxatie-instrumenten, richtlijnen en protocollen (zoals een gespreks- of handelingsprotocol), en de inzet van een aandachtsfunctionaris. Tevens stuurt driekwart van de gemeenten op verbetering van samenwerking(safspraken).

Op dit onderwerp kopen gemeenten ook relatief veel specifieke programma's in die gericht zijn op het terugdringen van (risico's op) kindermishandeling, zoals Intensieve Orthopedagogische gezinsbehandeling, Jeugdhulp Thuis, Familie First en VoorZorg. Daarnaast worden ook meer algemene programma's voor opvoedingsondersteuning veelvuldig gefinancierd, zoals Kortdurende Video Home Training, Triple P, Stevig ouderschap en Pedagogisch adviseren.

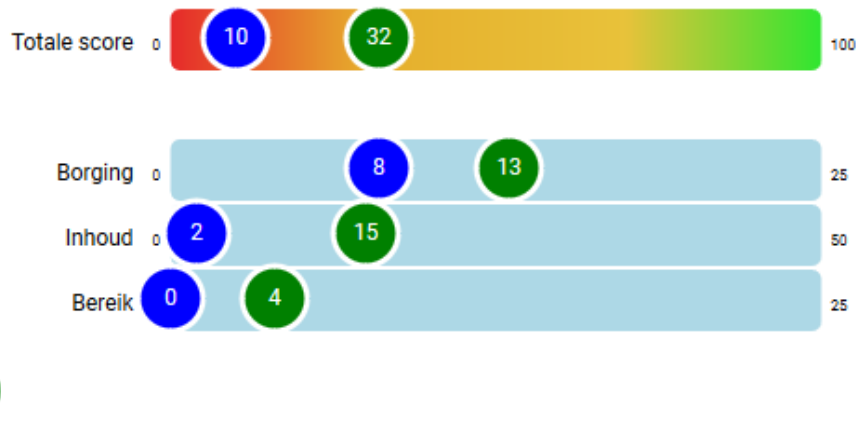

Doelstelling 6:

‘Alle kinderen worden zowel in primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs voorgelicht over verwaarlozing, geweld en (seksueel) misbruik tegen kinderen, binnen en buiten het gezin, en hoe kinderen daarmee het beste kunnen omgaan. Op alle scholen zijn programma’s voor kinderen ingevoerd waarin de nadruk ligt op kennisverwerving op dit terrein.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk?

Nederlandse jongeren weten lang niet altijd bij welke organisatie ze terecht kunnen voor hulp als ze mishandeld worden. Kinderen die goed zijn voorgelicht over verwaarlozing, mishandeling, misbruik en partnergeweld, kunnen sneller om hulp vragen.

Figuur 4.6: Totale score doelstelling 6, 2017 versus 2014

Tabel 4.6: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 144, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt door middel van subsidievoorwaarden/ kwaliteitseisen aan instellingen op de volgende zaken:		
(geen onderdeel van beleid)	55	38
Meldcode kindermishandeling	84	58
Aandachtsfunctionaris kindermishandeling	61	42
Deskundigheidsbevordering in het onderwijs	60	42
Richtlijnen en protocollen	40	28
Inzet risicotaxatie-instrumenten	32	22

Tabel 4.6: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg

(n = 144, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Prestatie-indicatoren	3	2
Anders	5	3
Sturing op ketensamenwerking door middel van:		
(geen onderdeel van beleid)	77	53
Samenwerkingsafspraken met jeugdzorg	63	44
Inrichten van kwaliteitssystemen voor de ketenaanpak	12	8
Ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak met jeugdzorg, IB'ers, schoolmaatschappelijk werk	3	2
Anders	4	3
Inkoop (financiering) specifieke programma, namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	100	69
Marietje Kessels	10	7
Klokhuis lespakket	6	4
Stay in love	2	1
Je lijf, je lief	1	1
Safe You Safe Me	0	0
Your right 2Choose	1	1
Anders	33	23

Ook op deze doelstelling zien we in 2017 een verbetering ten opzichte van 2014, met name wat betreft inhoudelijke maatregelen en bereik.

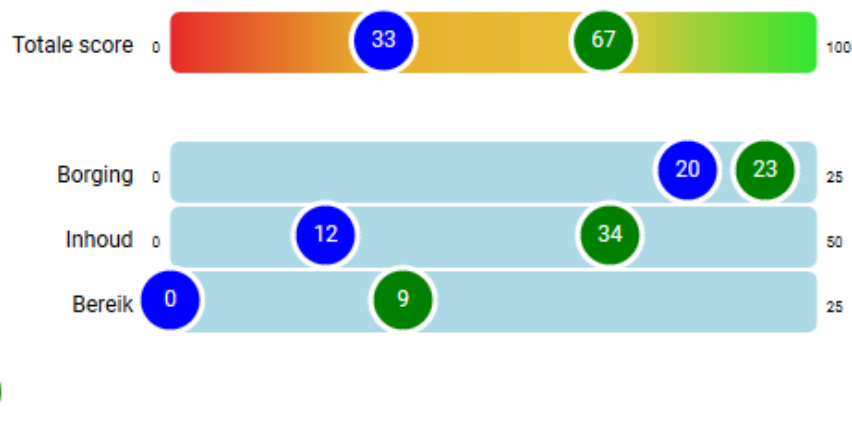
De maatregelen waarop verbetering zichtbaar zijn beslaan met name het stimuleren dat de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling wordt ingevoerd op scholen (58% van de gemeenten), dat een aandachtsfunctionaris kindermishandeling is aangesteld (42%) en dat deskundigheidsbevordering plaatsvindt (42%). Tevens zijn veel gemeenten (44%) actief in sturen op samenwerkingsafspraken tussen onderwijs en jeugdzorg. Gemeenten financieren op deze doelstelling slechts beperkt specifieke programma's. De specifieke maatregelen waar minder op in wordt gezet zijn lesprogramma's over kindermishandeling voor kinderen.

Doelstelling 7:

‘De leerkrachten, kinderopvangwerkers en artsen en verpleegkundigen waar kinderen veelvuldig contact mee hebben, zijn getraind in het signaleren van kindermishandeling. Een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is ingevoerd op de plaatsen waar kinderen regelmatig komen: onderwijs- en kinderopvanginstellingen, het Centrum voor Jeugd- en Gezin, jeugdgezondheidszorg, huisartsenpraktijken en in wijkteams.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk?

Professionals moeten zich voldoende toegerust voelen om goed om te gaan met vermoedens van kindermishandeling. Professionals die getraind zijn in het signaleren en handelen volgens een meldcode, komen vaker in actie bij vermoedens van kindermishandeling.

Figuur 4.7: Totale score doelstelling 7, 2017 versus 2014

Deze doelstelling bereikt de hoogste totaalscore van alle tien de doelstellingen (67 van de 100 punten), en er zijn aanzienlijke verbeteringen ten opzichte van 2014 wat betreft inhoudelijke maatregelen en bereik. Het onderdeel ‘borging’ scoort voor deze doelstelling zeer hoog.

Uit Tabel 4.7 blijkt dat een ruime meerderheid van gemeenten op deskundigheidsbevordering in de sectoren jeugdgezondheidszorg (JGZ), kinderopvang, onderwijs, en consultatiebureaus (JGZ 0-4 jaar) stuurde. Ook wordt toegezien op het gebruik van de meldcode in met name de sectoren jeugdzorg, kinderopvang, JGZ en onderwijs.

Meer dan de helft van de gemeenten biedt zelf voorlichting over de meldcode door informatie aan instellingen te verstrekken en door scholing over de meldcode in te kopen of te subsidiëren.

Tabel 4.7: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 146, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt op deskundigheidsbevordering in het signaleren van kindermishandeling in de volgende sectoren:		
(geen onderdeel van beleid)	23	16
Jeugdgezondheidszorg (JGZ)	108	74
Kinderopvang	101	69
Onderwijs	101	69
Consultatiebureaus	100	68
Huisartsen	50	34
Anders	38	26
De gemeente ziet erop toe dat de volgende instellingen een meldcode hebben en gebruiken:		
(geen onderdeel van beleid)	26	18
Jeugdzorg	103	71
Kinderopvang	102	70
Jeugdgezondheidszorg (JGZ)	96	66
Onderwijs	84	58
Huisartsenpraktijken	32	22
Woningcorporatie	9	6
Anders	25	17
Gemeente biedt zelf voorlichting/ informatie over meldcode door:		
(geen onderdeel van beleid)	30	21
Informatie aan instellingen	79	54
Inkoop of subsidiëren van scholing	76	52
Website met alle specifieke meldcodes	19	13
Anders	27	18

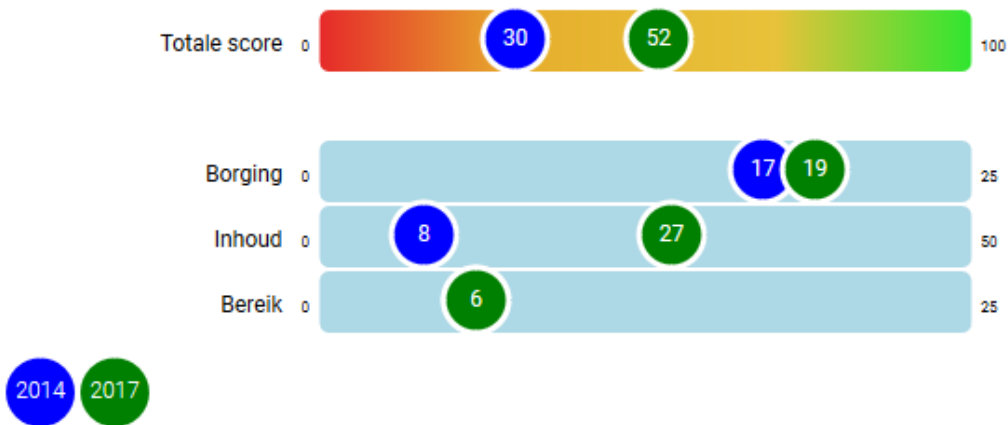
Doelstelling 8:

‘Alle kinderen die betrokken zijn bij situaties van huiselijk geweld waarbij de politie of Veilig Thuis is betrokken, of die verblijven in een instelling voor vrouwenopvang, krijgen een preventief hulpaanbod. Hiervoor is voldoende capaciteit beschikbaar van preventieve interventies.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk?

Door alle kinderen die getuige zijn van ernstig partnergeweld psycho-educatie aan te bieden, is de verwachting dat zij minder agressief gedrag zullen vertonen, minder angstig en depressief zullen zijn en beter om zullen gaan met leeftijdsgenoten.

Figuur 4.8: Totale score doelstelling 8, 2017 versus 2014

Tabel 4.8: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg (n = 143, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt door middel van subsidievoorwaarden/kwaliteitseisen aan instellingen op de volgende zaken:		
(geen onderdeel van beleid)	48	34
Richtlijnen en protocollen (zoals gespreksprotocol, handelingsprotocol)	73	51
Inzet risicotaxatie-instrumenten	61	43
Aandachtsfunctionaris huiselijk geweld/ kindermishandeling bij de politie	56	39
Directe beschikbaarheid van programma's (geen wachtlijst of wachttijden)	27	19
Prestatie-indicatoren	18	13
Scholingstraject politie	9	6
Anders	7	5

Tabel 4.8: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg

(n = 143, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Gemeente stuurt op ketensamenwerking door middel van:		
(geen onderdeel van beleid)	30	21
Samenwerkingsafspraken	100	70
Afgesproken route toeleiding kind van melding naar hulpaanbod	84	59
Ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak	84	59
Werken aan de cultuur van samenwerking	58	41
Inrichten van kwaliteitssystemen voor de ketenaanpak	19	13
Anders	6	4
Inkoop (financiering) specifieke programma's, namelijk:		
(geen onderdeel van beleid)	60	42
Opvoedingsondersteuning met specifieke aandacht voor het kind zelf	59	41
Voorlichting over huiselijk geweld en kindermishandeling voor het kind	33	23
Let op de kleintjes	18	13
Storm en Spetters	1	1
Anders	26	18

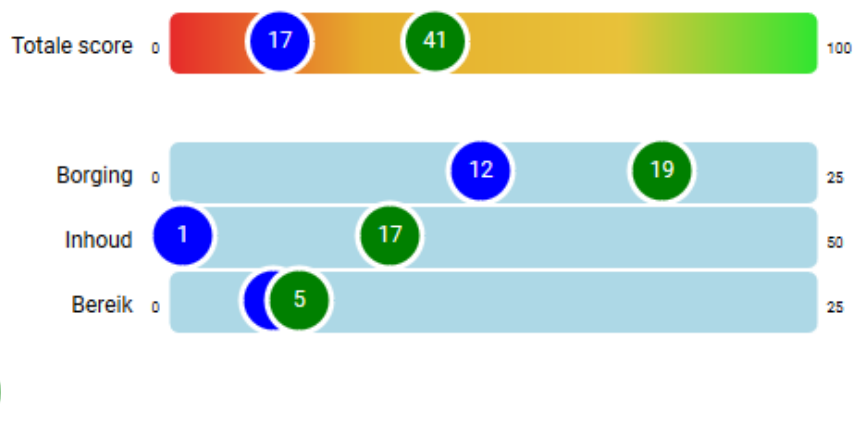
Ook bij deze doelstelling is er sprake van een verbetering ten opzichte van 2014 op alle drie de onderdelen: borging, inhoudelijke maatregelen en bereik. De helft van de gemeenten stuurt op het gebruik van richtlijnen en protocollen (zoals gespreks- of, handelingsprotocol) en de inzet van risicotaxatie-instrumenten. Daarnaast stuurt een meerderheid van de gemeenten op ketensamenwerking door samenwerkingsafspraken te maken tussen ketenpartners, door een route voor toeleiding van het kind van melding naar hulpaanbod af te spreken en door het ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak. Het meest genoemde door de gemeente ingekochte aanbod (41%) betreft vormen van opvoedingsondersteuning met specifieke aandacht voor het kind zelf.

Doelstelling 9:

‘Kinderen die in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang verblijven krijgen passende zorg voor zichzelf: er is specifieke begeleiding voor de kinderen, er wordt met hen gesproken over wat zij hebben meegemaakt, zij ontvangen (psycho-educatie) en indien nodig behandeling.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk?

Kinderen die in de vrouwenopvang verblijven zijn kwetsbaarder voor toekomstige mishandeling. Met een kindgerichte begeleiding krijgen zij een eigen veiligheidsplan en hulpverleningsplan. Zo kan ontwikkelingsschade door huiselijk geweld verminderd worden en de kans afnemen dat het kind opnieuw slachtoffer wordt.

Figuur 4.9: Totale score doelstelling 9, 2017 versus 2014

Voor deze doelstelling zien we eveneens verbeteringen ten opzichte van 2014, op het gebied van borging, inhoudelijke maatregelen en bereik. De meest ingezette maatregelen waarmee gemeenten sturen (zie Tabel 4.9) zijn: stimuleren dat een organisatie beschikt over een aandachtsfunctionaris, de inzet van risicotaxatie-instrumenten en de aanwezigheid van protocollen en richtlijnen.

Ook stuurt ongeveer de helft van de gemeenten op betere samenwerkingsafspraken en het ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak.

Specifiek voor deze doelstelling is de stimulerende rol die gemeenten kunnen spelen dat de opvangorganisatie beschikt over voorzieningen voor kinderen. Ongeveer een kwart van de gemeenten stuurt op een aparte en veilige speelruimte voor kinderen en eenderde van de gemeenten stuurt op verschillende maatregelen waarmee specifieke begeleiding aan kinderen wordt geboden, bijvoorbeeld dat er binnen de opvang met het kind wordt gesproken over wat hij/zij heeft meegemaakt.

Tabel 4.9: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 144, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De gemeente stuurt door middel van subsidievoorwaarden/ kwaliteitseisen aan instellingen op de volgende zaken:		
(geen onderdeel van beleid)	65	45
Aandachtsfunctionaris huiselijk geweld/ kindermishandeling	57	40
Inzet risicotaxatie-instrumenten	39	27
Richtlijnen en protocollen	38	26
Prestatie-indicatoren	20	14
Scholingstraject	16	11
Anders	15	10
Sturing op ketensamenwerking door middel van:		
(geen onderdeel van beleid)	58	40
Samenwerkingsafspraken	74	51
Ontwikkelen van een multidisciplinaire aanpak	58	40
Werken aan de cultuur van samenwerking	34	24
Inrichten van kwaliteitssystemen voor de ketenaanpak	13	9
Anders	4	3
Stimuleren dat de opvang voorzieningen voor kinderen heeft:		
(geen onderdeel van beleid)	107	74
Aparte en veilige speelruimte voor kinderen	32	22
Aangrenzende buitenspeelruimte voor kinderen met een inrichting die past bij de leeftijd van de kinderen.	22	15
Anders	10	7
Stimuleren dat de opvang specifieke begeleiding voor kinderen biedt:		
(geen onderdeel van beleid)	88	61
Er wordt met de kinderen gesproken over wat zij hebben meegemaakt	48	33
Medewerkers besteden een bepaald aantal uren aan de begeleiding van kinderen	40	28
Moeders wordt geleerd om met hun kinderen te praten over wat er gebeurd is	38	26
Anders	6	4

Tabel 4.9: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg

(n = 144, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Inkoop (financiering) van programma's opvoedondersteuning (door NJI erkend als veelbelovend):		
(geen onderdeel van beleid)	81	56
Voorlichting over huiselijk geweld	29	20
Veerkracht	28	19
Let op de kleintjes	22	15
Moeder-Kind cursus	20	14
Toekomst gerichte begeleiding	11	8
En nu ik	6	4
Tijd voor Toontje	6	4
Kan iemand mij horen	4	3
Storm en Spetters	3	2
Anders	17	12

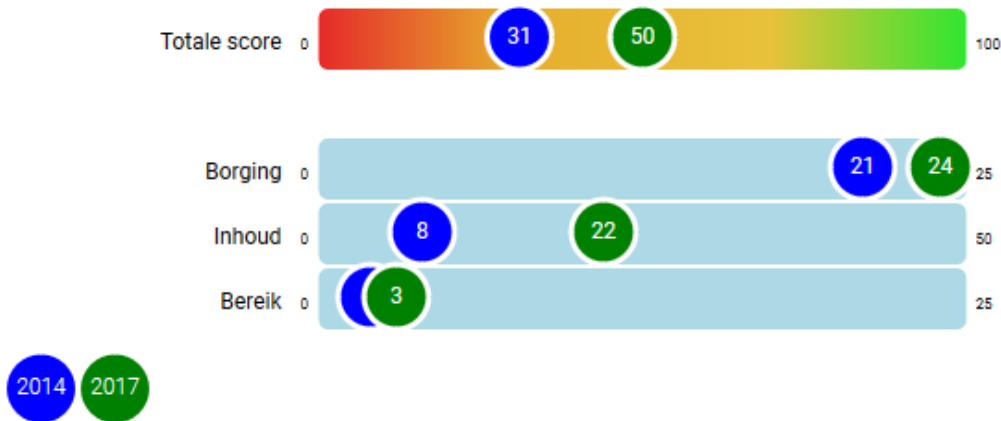
Doelstelling 10:

‘Burgers weten dat zij advies kunnen vragen en waar (bij Veilig Thuis en de lokale organisaties) als zij zich zorgen maken over een kind in hun omgeving.’

Waarom is deze doelstelling belangrijk?

Mensen die een vermoeden hebben van kindermishandeling nemen vaak geen contact op met Veilig Thuis. Een goede publiekscampagne kan leiden tot meer meldingen en adviesvragen. Publieksvoorlichting kan er ook voor zorgen dat inwoners weten waar zij advies kunnen krijgen.

Figuur 4.10: Totale score doelstelling 10, 2017 versus 2014

Tabel 4.10: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in?

(n = 140, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Gemeentelijke campagne:		
(geen onderdeel van beleid)	82	59
Billboards	14	10
Regionale televisie	7	5
Anders	50	36

Tabel 4.10: Welke beleidsmaatregelen zet u als gemeente hierop in? - vervolg
(n = 140, meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Gemeentelijke voorlichting:		
(geen onderdeel van beleid)	16	11
Website	111	79
Folders	85	61
Voorlichtingsbijeenkomsten ouders	42	30
Voorlichting specifiek voor specifieke doelgroepen van ouders zoals migrantenouders of ouders met lvg problematiek	34	24
Anders	33	24

Ook bij deze tiende doelstelling zien we een verbetering ten opzichte van 2014 op alle drie de onderdelen: borging, inhoud en beleid. Met name de borging van deze doelstelling scoort bijzonder hoog. De meest genoemde media waarvan gemeenten gebruik maken zijn de gemeentelijke website (bijna 80%) en folders met informatie over Veilig Thuis en kindermishandeling.

Alle doelstellingen: opgenomen in beleid

In 2014 werd een globale vraag gesteld of er in de gemeente beleid is dat gericht is op preventie en aanpak van kindermishandeling. 78% Van de gemeenten antwoordde hierop destijds bevestigend. Deze vraag is niet apart gesteld in het huidige onderzoek. Wel is deze vraag per doelstelling gesteld. Hieruit bleek dat 8 gemeenten (5%) geen enkele van de 10 doelstellingen in het beleid heeft opgenomen.

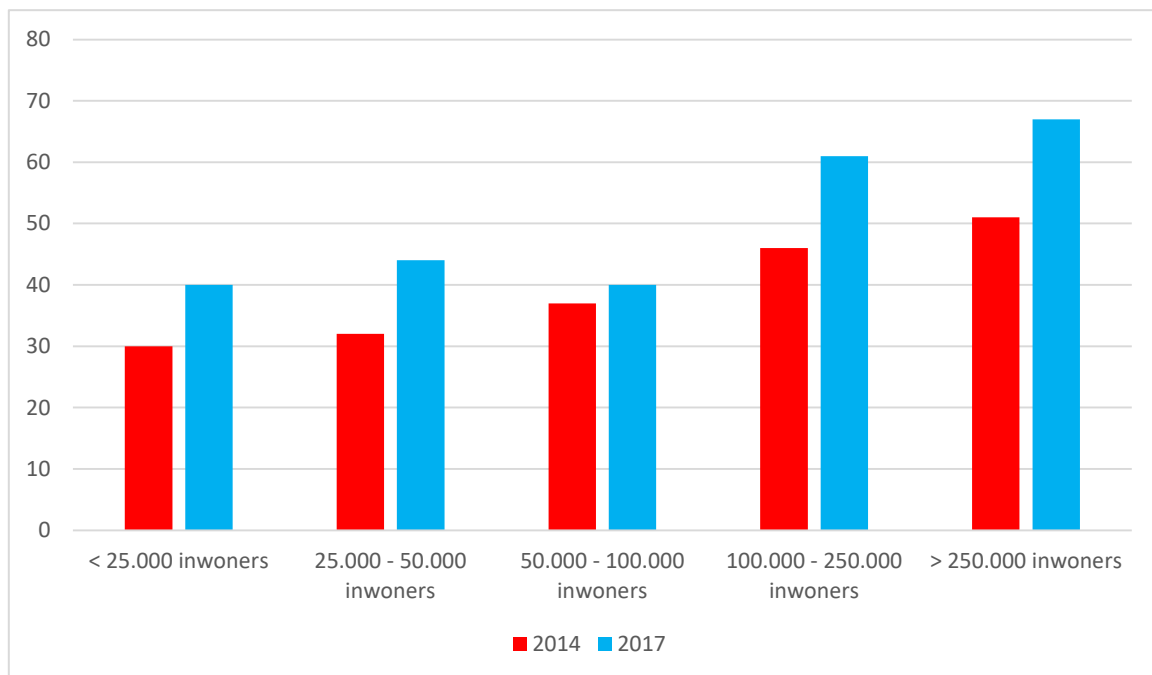
Alle doelstellingen: borging

Gevraagd is of de doelstelling werd vastgelegd in een document. Het blijkt dat hier meestal de regiovisie voor werd gebruikt (30%), gevolgd door een uitvoeringsplan (20%) en een gemeentelijke notitie jeugdbeleid (18%). Het minst vaak wordt de Kadernota Wmo genoemd (4%). De mate waarin elke doelstelling werd vastgelegd is zichtbaar in onderstaande tabel. Doelstellingen 2 (voorlichting over geweldloos opvoeden) en 6 (voorlichting aan kinderen) zijn het minst vaak vastgelegd, bij doelstellingen 7 (training professionals) en 10 (bekendheid Veilig Thuis) is dit het vaakst gebeurd.

Tabel 4.11: Is deze doelstelling (of een doelstelling van gelijke strekking) opgenomen in uw beleid?

doelstelling	doelstelling vastgelegd	respondenten	percentage
1	75	158	47
2	49	155	32
3	69	148	47
4	117	146	80
5	107	142	75
6	53	144	37
7	128	146	88
8	92	143	64
9	106	144	74
10	131	140	94

Totaalscore per bevolkingsgrootte

Figuur 4.11: totaalscore per bevolkingsomvang van gemeenten, 2014 en 2017

De gemiddelde totaalscore over alle doelstellingen is hoger naarmate de gemeenten meer inwoners hebben. Dit was in 2014 het geval en is het nu eveneens. De vooruitgang in scores was het minst groot in de middelgrote gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners.

4.2. Extra vragen

Eigen beoordeling van beleid

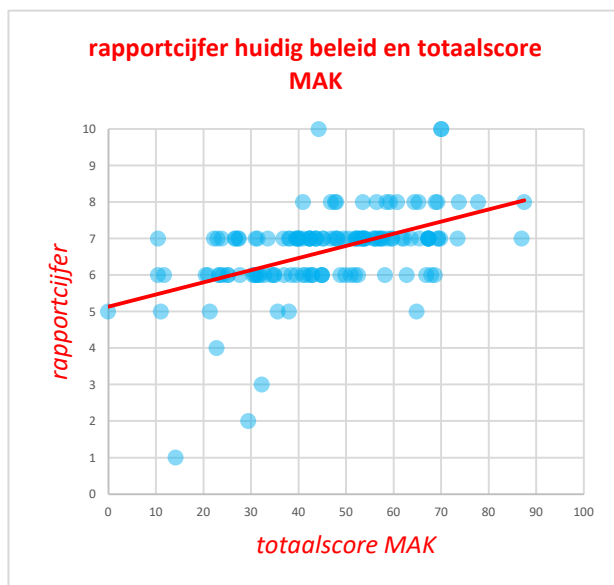
De gemeenten is gevraagd het huidige beleid voor kindermishandeling, het beleid van 2014 en de verwachting van het beleid voor 2018 te beoordelen met een rapportcijfer. We vergelijken dit met de antwoorden op deze vraag in 2014.

Tabel 4.12: Eigen beoordeling gemeentelijk beleid

Hoe beoordeelt u het beleid in uw gemeente voor kindermishandeling?	
Onderzoek 2014	
Ons beleid in 2009:	5.4
Ons huidige beleid:	6.4
De verwachting voor ond beleid in 2015:	7.5
Huidig onderzoek	
Ons beleid in 2014:	5.6
Ons huidige beleid:	6.6
De verwachting voor ond beleid in 2018:	7.5

Uit Tabel 4.12 blijkt dat de inschattingen van beleidsmedewerkers wat betreft vorig, huidig en toekomstig beleid niet zijn veranderd: Net als in 2014 zijn ze wat het beleid voor kindermishandeling betreft positiever over de toekomst en negatiever over de aanpak in het verleden.

Samenhang eigen beoordeling beleid en totaalscore aanpak

Figuur 4.12: totaalscore MAK en rapportcijfers voor 133 gemeenten

Er werd een middelmatige positieve correlatie gevonden tussen de eigen beoordeling van het beleid en de scores in de Monitor door gemeenten ($r = .45, p < .05$).

Samenwerking tussen lokale instanties

Aan beleidsmedewerkers van de gemeenten is gevraagd of men vindt dat de samenwerking tussen lokale instanties op het terrein van preventie van kindermishandeling is verbeterd in de afgelopen drie jaar. Slechts 2 van de 133 gemeenten beantwoordden deze vraag met 'nee'. 17 Gemeenten (13%) gaven aan hier geen zicht op te hebben, terwijl 114 gemeenten aangaven dat de aanpak verbeterd is, waarbij 53 'Ja, enigszins' antwoordden (40%) en 61 'Ja, sterk verbeterd' (46%).

Door de gemeenten werden zelf met name de volgende verbeteringen aangegeven:

- Door de transitie is het onderwerp samenwerking en integraal werken binnen het sociaal domein veel nadrukkelijker op de agenda gekomen. Gemeenten nemen hierop meer de regie en betrekken lokale instanties en ketenpartners bij de ontwikkeling van lokale of regionale beleidsplannen.
- Steeds meer partijen sluiten zich hierbij aan, met hen zijn afspraken over korte lijnen gemaakt. Dit is gedeeltelijk nog in ontwikkeling en voor verbetering vatbaar, nog niet alle partijen zijn betrokken, maar het algemene beeld is dat steeds meer partijen aansluiten en de werkafspraken steeds beter worden.
- Concreet zijn er meer en betere samenwerkingsafspraken gemaakt of convenanten gesloten tussen het lokale veld en Veilig Thuis, en tussen (voor)scholen, wijkteams, zorgaanbieders en gemeenten over de aanpak van kindermishandeling. Wijk- of jeugdteams ondersteunen (voor)scholen nu beter bij het signaleren en bespreekbaar maken van kindermishandeling. Zowel bij actuele casuïstiek als in netwerkbijeenkomsten (per kwartaal), waarin meer algemeen wordt afgestemd over beleid ten aanzien van gezinnen waarin veilig opgroeien een issue is. Hiervoor zijn in sommige gemeenten ook vraagbaak- of informatiefuncties, behalve voor professionals, ook voor ouders, kinderen, familie, buurtgenoten ingericht. Zorgaanbieders en veiligheidspartners organiseren op dit vlak ook zaken zelf; deze ontwikkeling is dus niet alleen afhankelijk van de beleid(svoornemens) van de gemeente.
- Een belangrijke manier waarop gemeenten de samenwerking (kunnen) verbeteren is door scholing van uitvoerend professionals en/of aandachtfunctionarissen op de (aangescherpte) meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling te stimuleren. Door deze training 'gemengd' aan te bieden geven - met deelname van meerdere instanties zoals kinderopvang, onderwijs, huisartsen, jeugdgezondheidszorg, verloskundigen, welzijn en wijkteams - en door lokale of regionale netwerkbijeenkomsten en intervisie te organiseren, verbetert de samenwerking.
- Door een actieve en sturende rol (ook in financiële zin) krijgen gemeenten steeds meer zicht en grip op knelpunten in de samenwerking. Enkele gemeenten zijn betrokken (geweest) bij de *Collectieven tegen Kindermishandeling*, waarbij veel in lokale samenwerking is geïnvesteerd. Het feit dat hier een coördinator of trekker actief is, is eveneens een belangrijke stimulans voor betere samenwerking gebleken. Men heeft hier veel ervaring opgedaan in het proces van 'elkaar (weer) leren kennen na de transitie en elkaars expertise (weer) leren waarderen'.
- Een gemeente noemt ook de belangrijke rol die het Multidisciplinair Centrum aanpak Kindermishandeling (MDCK) heeft gespeeld in het verbeteren van lokale samenwerking,

ketenaanpak, en het spreken van een gemeenschappelijke taal. Dit heeft een 'olievlekwerking' gehad op organisaties en professionals in de regio.

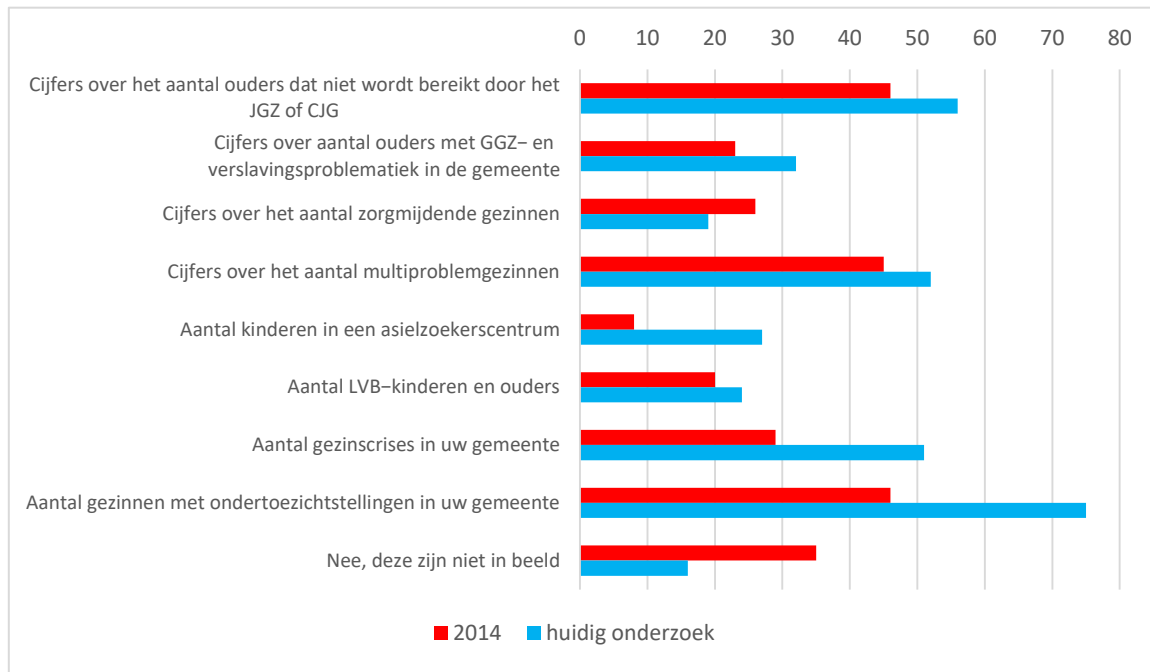
Betrekken van kinderen of jongeren bij beleidsvorming

Van de 133 gemeenten zeggen 24 (18%) dat zij kinderen of jongeren actief bij beleidsvorming rond de preventie en aanpak van kindermishandeling betrekken.

Enkele voorbeelden die gemeenten noemen waarop jongeren participeren binnen het gemeentelijk jeugdbeleid:

- Via een gemeentelijke jongerenraad, jongerenadviseurs, of 'adviesvangers' (jongeren die leeftijdsgenoten vragen mee te denken, ideeën te leveren of hun mening te geven over jeugdbeleid van de gemeente).
- Afhankelijk van de beleidsfase worden inventarisaties onder jongeren gehouden of voorgenomen beleid voorgelegd voor feedback. Soms gaat het om gesprekken met specifieke groepen, zoals jongeren die problemen ervaren op meerdere leefgebieden en jongeren die jeugdzorg krijgen.
- Gemeenten werken met raadplegingen onder jongeren via specifieke programma's, zoals 'Kom op voor jezelf'. Ook worden jongeren bevraagd over veiligheid in het gezin (kindermishandeling) en op school (geweld, pesten) via een enquête op sociale media, of via preventie- of sportmedewerkers binnen (sport)verenigingen en sociale teams. Vragen worden ook uitgezet via jongerenwebsites, zoals JonginNOP
- De Jongerentaskforce Kindermishandeling van Augeo is actief in meerdere regio's (o.a. Gooi en Vechtstreek en Limburg).
- Andere programma's zijn 'Samenkracht' in gemeenten in de regio Gooi- en Vechtstreek, waarin jongeren en andere inwoners door co-creatie inbreng in beleid hebben, en 'Jeugd aan zet' waarin jongeren meepraten over beleid, wat goed gaat en waar ze last van hebben (o.a. veiligheid, drugs, pesten).
- Binnen het onderwijs bestaan jeugdraden VO en worden programma's ingezet zoals de theatervoorstelling 'Road trippin' of het programma 'We can young' en 'Ik ben van mij' (over respectvol met elkaar omgaan en preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag), waarbij ook jongeren als ambassadeur betrokken zijn.

Cijfers over risicogroepen

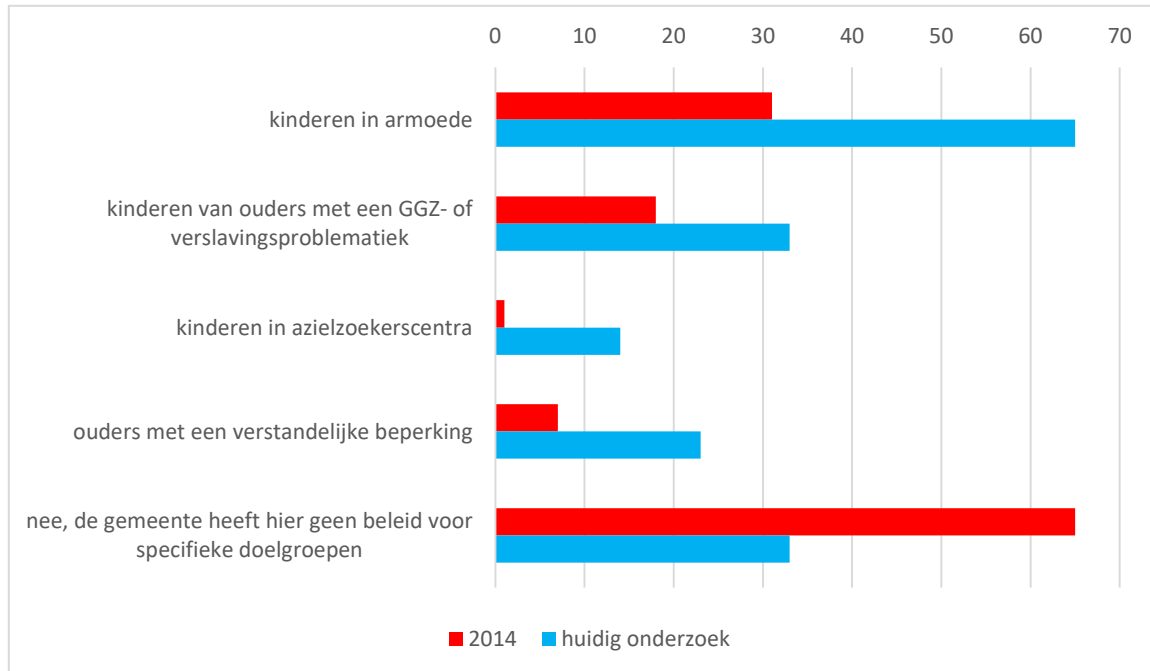
Figuur 4.13: Percentage gemeenten dat cijfers over risicogroepen in beeld heeft

Over alle genoemde risicogroepen zijn er nu meer cijfers binnen de gemeenten voorhanden dan in 2014, behalve over zorgmijdende gezinnen (Figuur 4.13). Met name hebben gemeente zicht op het aantal gezinnen met een OTS (75%), en (iets) meer dan de helft heeft zicht op het aantal ouders dat niet wordt bereikt door de JGZ of het CJG, het aantal multiprobleemgezinnen en gezinnen met een gezinscrisis. Gemeenten hebben echter nog steeds beperkt zicht op alle andere risicogroepen.

Specifieke doelgroepen voor beleid

Er is gevraagd of er in de plannen voor de beleidsrol van gemeenten in de preventie van kindermishandeling specifieke aandacht bestaat voor doelgroepen die een verhoogd risico hebben om slachtoffer en/of pleger te worden van kindermishandeling. In 2014 bleek dat weinig gemeenten hier specifiek beleid op hadden ontwikkeld. Dat is in de huidige meting hoger (zie Figuur 4.14). Het percentage gemeenten dat zegt op geen enkele doelgroep specifiek beleid te hebben is gedaald van 65% naar 33%. Kinderen in armoede krijgen de meeste aandacht in het beleid: 65% van de gemeenten geeft dit aan. Maar ook op alle andere genoemde doelgroepen is er sprake van meer aandacht.

Figuur 4.14. Percentage gemeenten dat beleid voor specifieke doelgroepen heeft

Regiovisie

61% (80) van de gemeenten geeft aan dat ze bezig zijn met de ontwikkeling van een regiovisie. 19 gemeenten (14%) stellen dat zij dat weliswaar niet doen, maar dat de centrumgemeente van de regio dit wel doet. De overige 33 gemeenten (25%) zijn (nog) niet bezig met de ontwikkeling van een regiovisie.

5. CONCLUSIES UIT HET ONDERZOEK

Deze resultaten gaan over de borging, inzet en bereik van de gemeentelijke preventieve aanpak van kindermishandeling, zoals door beleidsmedewerkers van die gemeenten zelf is beoordeeld. De gegevens zeggen niets over het terugdringen van kindermishandeling, daar zijn geen gegevens over beschikbaar. Wel mogen we aannemen dat een betere preventief gemeentelijk beleid bijdraagt aan het verminderen van kindermishandeling. Het onderzoek betreft tien maatregelen, waar ouders en kinderen in de praktijk iets van merken, zoals voorlichting, training en ondersteuning. De implementatie van deze maatregelen zijn in de afgelopen tien jaar intensief gestimuleerd en gefaciliteerd door de Rijksoverheid, kennisinstututen, NGO's en fondsen.

1. Steeds meer gemeenten hebben beleid ten aanzien van preventie van kindermishandeling

Dit rapport laat zien dat in vergelijking met bijna 4 jaar geleden gemeenten aanzienlijk meer beleid hebben ontwikkeld ten aanzien van preventie van kindermishandeling. Dit is positief. Op alle tien de doelstellingen is een verbetering waarneembaar op alle drie de onderdelen: borging, inhoudelijke beleidsmaatregelen en bereik. We zien dus meer beleidsmaatregelen, maar ook dat deze beter zijn geborgd in beleid en gemeenten meer zicht hebben op het bereik van de door hen geleverde inspanningen.

2. Gemeenten hebben beperkt zicht op het bereik van van hun beleid

De vraag over bereik 'scoort' over het algemeen het minst goed. Vaak hebben de responderende beleidsmedewerkers van gemeenten hier nog beperkt zicht op.

3. Het beleid staat niet alleen op papier, maar vertaalt zich ook in aanbod en activiteiten gericht op kinderen

Er is een groei in borging en in de inzet van uitgevoerde beleidsmaatregelen. Bij de maatregelen gaat het vooral om sturing door subsidievoorwaarden of kwaliteitseisen, sturing op samenwerking en inkoop/financiering van specifieke programma's.

4. Er is nog veel winst te behalen als het gaat om de borging, inhoud en bereik van beleidsmaatregelen per doelstelling.

Er zijn nog relatief weinig maatregelen, en met een relatief matige borging en/of bereik, ten aanzien van:

- doelstelling 2 (Voorlichting aan jonge ouders over geweldloos opvoeden, totaalscore 25)⁴;
- doelstelling 6 (Voorlichting aan kinderen binnen het onderwijs over geweld binnen en buiten het gezin en hoe ze daarmee het beste kunnen omgaan, totaalscore: 32);

---

⁴ Hierbij dient opgemerkt te worden dat wel veel gemeenten het programma Triple P inzetten (zie bijvoorbeeld bij doelstelling 5). Dit programma richt zich op versterking van positief opvoeden, wat ook inhoudt dat er aandacht is voor opvoeden zonder geweld.

- doelstelling 3: Voorlichting aan jonge ouders over risico's van het Shaken baby syndroom, totaalscore: 33)

Er zijn iets meer beleidsmaatregelen, met een iets hogere mate van borging en/of bereik van de doelgroep, ten aanzien van:

- doelstelling 4 (Communicatie met alle ouders in het CJG of de jeugdgezondheidszorg over mogelijke signalen van kindermishandeling, totaalscore: 53),
- doelstelling 5 (Opvoedingsondersteuning programma's wanneer ouders of kinderen signalen van beginnende of dreigende kindermishandeling afgeven, totaalscore: 55),
- doelstelling 8 (Preventief hulpaanbod voor kinderen in huiselijk geweld situaties, totaalscore 52) en
- doelstelling 10 (Burgers weten waar zij advies als zij zich zorgen maken over een kind in hun omgeving, totaalscore: 50).

Er zijn relatief veel beleidsmaatregelen, met een hoge mate van borging en/of hoog bereik, ten aanzien van:

- doelstelling 7 (Training voor professionals in signaleren en hanteren van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, totaalscore: 67)

Over de hele linie zien we een verbetering op de tien doelstellingen sinds 2014, maar er is ook nog veel verbetering mogelijk. Grotere gemeenten hebben een hogere score voor hun bijdrage aan de preventieve beleid dan kleinere.

5. Achttien procent van de gemeenten scoort gemiddeld minder dan 25 van de 100 punten over alle doelstellingen

Wanneer we de normering toepassen die voor zelfevaluatie in de Monitor gehanteerd worden, scoren in 2017 5 gemeenten (3%) hoger dan 75 gemiddeld over alle doelstellingen. 31 (18%) scoort onder de 25 gemiddeld.

6. Vijf procent van de gemeenten heeft geen beleid op de preventieve aanpak van kindermishandeling

Van alle gemeenten blijkt dat 5% geen enkele van de 10 doelstellingen in het beleid heeft opgenomen. In 2014 had ca. 20% van de gemeenten nog geen beleid op de preventie en aanpak van kindermishandeling ontwikkeld.

7. Gemeenten beoordelen hun huidige beleid ten aanzien van de aanpak van kindermishandeling met een 6,6

Gemeenten beoordelen hun beleid voor de aanpak van kindermishandeling in vergelijking met 2014 nu met een iets hoger rapportcijfer. In 2014 beoordeelden gemeenten hun beleid in het recente verleden, huidig beleid en verwacht beleid in het volgende jaar met respectievelijk een 5,4, een 6,4 en een 7,5. In 2017 zijn de cijfers nagenoeg hetzelfde, namelijk respectievelijk een 5,5, een 6,6 en

7,5. Deze beoordeling hangt enigszins samen met de aanpakcores: hoe hoger deze score, hoe hoger ook het rapportcijfer dat men zichzelf geeft.

8. Gemeenten vinden dat de samenwerking met lokale instanties is verbeterd

Van alle gemeenten beoordeelt het overgrote deel de samenwerking tussen lokale instanties wat betreft de preventie van kindermishandeling in de afgelopen drie jaar als enigszins (40%) tot sterk (46%) verbeterd.

9. Kinderen en jongeren worden door 82 procent van de gemeenten niet actief betrokken bij beleidsvorming

In totaal betreft 18% van alle gemeenten kinderen en jongeren actief bij de beleidsvorming rond preventie en aanpak van kindermishandeling. Dit is een lichte verbetering ten opzichte van 2014, toen 14% van de gemeenten actief jongeren betrok.

10. Veel risicogroepen zijn nog beperkt in zicht

Slechts een paar risicogroepen is bij meer dan de helft van de gemeenten in zicht. Wel is het zicht bij gemeenten op risicogroepen met een verhoogde kans op kindermishandeling verbeterd. In 2014 was geen enkele groep bij minstens de helft van de gemeenten in zicht. In 2017 zien we hier hogere percentages: zo heeft 75% zicht op het aantal kinderen met een ondertoezichtstelling, 56% heeft zicht op het aantal kinderen dat niet wordt bereikt door JGZ of CJG en iets meer dan de helft van alle gemeenten heeft zicht op het aantal multiprobleemgezinnen en het aantal gezinscrises.

11. Steeds meer gemeenten hebben specifiek doelgroepenbeleid

Waar in 2014 een meerderheid van de gemeenten (65%) voor geen enkele doelgroep specifiek beleid had ontwikkeld, is dat nu nog slechts 33% van de gemeenten. Met name hebben gemeenten vaker beleid voor kinderen die te maken hebben met armoede (van 31% in 2014 naar 65% in 2017), en voor kinderen in asielzoekerscentra (van 1% naar 14%).

6. AANBEVELINGEN VAN DE KINDEROMBUDSMAN

Uit het onderzoek naar beleidsinspanningen door gemeenten van 10 preventiedoelstellingen – die direct merkbaar zijn voor ouders en kinderen - blijkt dat er een stijgende lijn zichtbaar is; op alle tien preventiedoelstellingen wordt wat de borging, inhoud en het bereik betreft beter gescoord dan vier jaar geleden. Deze groei is in de eerste plaats gerealiseerd door de gemeenten zelf, die dit onderwerp hoog op de agenda hebben weten te houden. Daarbij is er hard gewerkt door de Rijksoverheid, kennisinstituten, NGO's en fondsen. Maar met deze stijgende lijn zijn we er nog niet. Bij slechts één van de doelstellingen rapporteren gemeenten een evidente verbetering ten opzichte van 2014, namelijk de doelstelling die betrekking heeft op het trainen van professionals en de invoering van de meldcode. De score op deze doelstelling is zodanig dat gesproken kan worden van een ruime voldoende. Bij enkele andere doelstellingen zien we weliswaar aanzienlijk hogere scores, maar ontbreekt vaak het zicht op het bereik van de beoogde doelgroepen. Bij drie doelstellingen rapporteren gemeenten slechts een beperkt gebruik van de in de Monitor genoemde mogelijkheden die naar verwachting positief bij kunnen dragen aan hun preventieve beleid gericht op kindermishandeling. Er is dus nog veel winst te behalen; verbetering is mogelijk.

De Kinderombudsman beveelt het navolgende aan:

1. Streef naar een zelfbeoordeling met ruime voldoendes op de borging, inhoud en bereik van alle tien preventiedoelstellingen. Deze doelstellingen bestaan al tien jaar en kunnen bijdragen aan het terugdringen van kindermishandeling.
2. Investeer in kennis over en het bereik van de juiste doelgroepen. Het is essentieel dat gemeenten zicht hebben op hoeveel burgers, ouders, kinderen en professionals van de beoogde doelgroep daadwerkelijk bereikt worden met de ingezette beleidsmaatregelen en acties.
3. Richt beleid vooral op de onderdelen waarop, blijkens dit onderzoek, gemeenten nu nog het minst goed presteren. Dus met name:
  - voorlichting aan alle jonge ouders over opvoeden zonder geweld/ manieren van positief opvoeden,
  - voorlichting aan kinderen binnen het onderwijs over geweld binnen en buiten het gezin en hoe ze daarmee het beste kunnen omgaan,
  - voorlichting aan alle jonge ouders over omgaan met huilgedrag en de risico's van het Shaken Baby Syndroom.
4. De mate waarin preventiedoelstellingen goed zijn geborgd c.q. vastgelegd in een regiovisies en beleidsdocumenten varieert. Het is van belang dat deze regiovisies en daaruit voortvloeiende beleidsplannen met alle partijen worden opgesteld en kortgesloten. Dus ook de kleinere gemeenten binnen een regio, de relevante veldpartijen, ouders, en vooral kinderen en jongeren moeten in de beleidsvorming worden betrokken.

5. Over de hele linie kan de preventieve aanpak van kindermishandeling worden verbeterd door de inzet van zoveel mogelijk effectieve of goed onderbouwde methoden of programma's. Het is belangrijk om bij het opstellen van beleid optimaal gebruik te maken van de actueel beschikbare kennis op dat gebied.

6. Leer van goede voorbeelden en van elkaar. De door de VNG geïnitieerde Collectieven tegen Kindermishandeling hebben zicht gegeven op goede voorbeelden, maar ook elders in het land zorgen gemeenten gemeenten voor een goede aanpak. Een platform waar deze goede voorbeelden of de werkzame elementen daarvan worden gebundeld en gedeeld kan hierbij helpen, evenals regionale bijeenkomsten waar een gezamenlijke agenda wordt gemaakt. Gebruik hierbij ook de kennis die aanwezig is bij kennisinstituten zoals NJi en Movisie, en bij Augeo.

7. Blijf de voortgang van de preventieve gemeentelijke inzet van kindermishandeling monitoren, bij voorkeur ieder jaar. De Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk Geweld kan hierbij een hulpmiddel zijn om beleid te maken, te toetsen en aan te scherpen. Benut deze vooral als check: doen we de goede dingen en zijn we op de goede weg? Dit helpt ook om het gesprek met belangrijke lokale partijen aan te gaan en gezamenlijk te bepalen wat beter kan.

8. Het is goed dat gemeenten veel inzet plegen op voorlichting over signalering van kindermishandeling en het gebruik van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Probeer hierbij ook beroepsgroepen te betrekken waar nu nog onvoldoende aansluiting bij lijkt te bestaan, zoals huisartsen. Juist rond signalering en toepassing van de meldcode is het van belang dat alle partijen betrokken worden. Door scholing 'gemengd' aan te bieden (voor verschillende beroepsgroepen tegelijk) kan samenwerking worden bevorderd.

9. Blijf investeren in de preventie en de aanpak van kindermishandeling en blijf elkaar stimuleren. Hoe vroeger wij de signalen van onveiligheid bij kinderen signaleren en hoe sneller wij de passende ondersteuning aan kinderen en ouders kunnen bieden, des te gezonder, veiliger en kansrijker kinderen op kunnen groeien. Dat vraagt een blijvende inzet van ons allemaal.. ....

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. DE VRAGENLIJST MET TIEN DOELSTELLINGEN

Gezien de omvang van deze vragenlijst (47 pagina's) verwijzen we hier naar de pdf op www.makhg.nl. De vragenlijst is te vinden onder de knop Publicaties -> Toelichting Monitor en vragenlijsten.

BIJLAGE 2: DE ZES EXTRA VRAGEN

1. Heeft u als gemeente cijfers over de volgende risicogroepen met verhoogde kans op kindermishandeling in beeld? *

- Cijfers over het aantal ouders dat niet wordt bereikt door het JGZ of CJG
- Cijfers over aantal ouders met GGZ- en verslavingsproblematiek in de gemeente
- Cijfers over het aantal zorgmijdende gezinnen
- Cijfers over het aantal multiprobleemgezinnen
- Aantal kinderen in een asielzoekerscentrum
- Aantal LVB-kinderen en ouders
- Aantal gezinscrises in uw gemeente
- Aantal gezinnen met ondertoezichtstellingen in uw gemeente
- Nee, deze zijn niet in beeld

2. Heeft u specifiek beleid voor de volgende doelgroepen die verhoogd risico lopen op kindermishandeling? *

- Kinderen in armoede
- Kinderen van ouders met een GGZ- of verslavingsproblematiek
- Kinderen in asielzoekerscentra
- Ouders met een verstandelijke beperking
- Nee, de gemeente heeft hier geen specifiek beleid voor deze doelgroepen

3. Hoe beoordeelt u het beleid in uw gemeente voor kindermishandeling?

Geef met een rapportcijfer uw beoordeling in het verleden (in 2014, indien mogelijk) en heden (huidige beleid) aan en uw verwachting voor het jaar 2018) *

Ons beleid in 2014:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ons huidige beleid:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

De verwachting voor ons beleid in 2018:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

* De methode van onderzoek is nagenoeg hetzelfde als bij het onderzoek van 2014.

4. Vindt u dat de samenwerking tussen lokale instanties op het terrein van preventie van kindermishandeling is verbeterd de afgelopen drie jaar? *

- nee
- ja, enigszins
- ja, sterk verbeterd
- heb ik geen zicht op

Eventuele toelichting hierop:

5. Betreft uw gemeente kinderen of jongeren actief bij beleidsvorming rond de preventie en aanpak van kindermishandeling? *

Zo ja, hoe betreft uw gemeente deze kinderen en jongeren bij de beleidsvorming?

6. Bent u momenteel betrokken bij de ontwikkeling van een regiovisie?

- Nee, daar zijn wij (nog) niet mee bezig
- Nee, dat doet de centrumgemeente van onze regio
- Ja, wij zijn daar mee bezig